

er endvidere hos Forf. nogen Tilbøjelighed til søgte Udtryk og navnlig til at anvende ikke vel begrundede Sammenligninger mellem Datiden og Nutiden. Dette hænger sammen med, at han oftere gør sig skyldig i en uhistorisk Betragtningmaade, hvad der mærkes ved hans meget abstrakte Indledningsbemærkninger om Nation og Folk, ved hans besynderlige Tro paa, at der efter 1660 har været en Mulighed — og endda en Mulighed, som han beklager ikke benyttedes — for at oparbejde en særlig skaansk, fra dansk og svensk forskellig Kultur, og ved adskilligt i hans Dom over den skaanske Adels Holdning. Men trods disse Indvendinger fortjener Arbejdet stor Anerkjendelse, og man maa haabe, at Forf. vil fortsætte det for Tiden efter 1676, den Tid, hvor det indtil da kun forberedte Nationalitetsskifte fuldbyrdedes. J. A. F.

Under Redaktion af Hr. Franz v. Jessen har de samvirkende sønderjyske Foreninger i Danmark udgivet *Manuel historique de la question du Slesvig. Documents, cartes, pièces justificatives et renseignements statistiques* (1906), en omarbejdet og udvidet Oversættelse af den 1901 udgivne Haandbog i det nordslesvigske Spørgsmaals Historie (jvfr. dette Tidsskrift 7. R. III, 523). Ligesom denne giver det franske Værk særdeles vigtige og paa fuld videnskabelig Grund hvilende Bidrag til Sønderjyllands Historie i etnografisk, sproglig, politisk og juridisk Henseende; alle dets Afsnit er skrevne af Forfattere, der sidder inde med den største Kyndighed over for deres Emne. Blandt de Artikler, der er kommet til som helt eller væsentligt nye i det franske Værk, skal nævnes P. K. Thorsens om Sprog og Nationalitet, Emil Elberlings om Slesvigs Tab 1864, Henning Matzens om det slesvigske Optantspørgsmaal, H. V. Clausens om den sproglige Stilling i Nordslesvig efter 1864 og samme Forf.s geografiske og landskabelige Skildring af Sønderjylland, tillige flere Afhandlinger om Kirke- og Skolevæsen, Presse- og Foreningsforhold samt om den politiske Udvikling i Nordslesvig efter 1864.

---

heden til her at udtale, at denne Paastand skyldtes en beklagelig Fejlhuskning fra min Side. Det Lundske Haandskrift er skrevet paa Svensk; jeg formoder altsaa oversat fra Dansk.

Professor Aug. Sach, der er Holstener af Fødsel og tidligere var Lærer ved Haderslev Skole, har udgivet tredje Bind af *Das Herzogtum Schleswig in seiner ethnographischen und nationalen Entwicklung* (Halle a. S., 1907). Det er 510 Sider stort, større end de to foregaaende Bind tilsammen, udgivet med Understøttelse af Landdagen og tilegnet „Der deutsche Verein für Schleswig“. At der er nogen Forbindelse mellem denne Tilegnelse og Bogens Aand og Retning, lader sig ikke bestride; den hviler imidlertid paa omfattende og grundig Forskning, og man mærker i alt Fald for Sydslesvigs Vedkommende Bestræbelsen efter at give en objektiv Skildring. Man maa være Sach erkjendtlig for alt, hvad han har fremdraget fra trykte Værker, fra Arkiver og Overlevering. Fra dansk Synspunkt set kan det saaledes fremlagte Materiale kun være velkomment; det bekræfter i det Hele, hvad danske Forskere før og efter 1864 have lært og fremsat om Slesvigs Nationalitet og Sprogforhold. Vi ville eksempelvis nævne Forf.s omhyggelige Redegjørelse for, hvor meget Dansk der endnu for 100 Aar siden taltes i Landsbyerne ved Slien, og hans Udtalelse om, at „den egentlige Germanisering af den sydlige Del af Slesvig, fra Slien til Flensborg Fjord, har paa Landet væsentlig først fuldbyrdet sig stille og lydløst i Løbet af det 18de og i første Halvdel af det 19de Aarhundrede“.

Derimod er man jævnlig uenig med Forf. i hans Slutninger af det fremdragne og allermest med hans Hovedresultater, der ganske afvige fra, hvad dansk Videnskabelighed har hævdet. Der er to Hovedsætninger, som hans Værk fra først til sidst lærer. Den ene er den, at der før „Jyderne“ i Slesvig boede „Angler“, der vare nær beslægtede med Sachserne; de udvandrede senere til Egnene ved Rhinens nedre Løb og England. „Der er i hele Hertugdømmet ikke mindste Spor af en dansk Indvandring“. Her staa vi ved den anden Hovedsætning, nemlig at Jyder ikke ere Danske. Fra hvert Blad i Bogen lyder det os imøde, og de hundrede Gange, hvor Texter eller Angivelser fra ældre Tid nævne „dansk“, tilføjer Sach i en Parantes: „jydsk“. Hvor vidt en Teori, der indbankes Læseren paa den Maade, egentlig har Mulighed for

at trænge igjennem, er vel tvivlsomt; man bliver jo snarere slaaet af, hvor fuldkommen ukjendt det har været i Fortiden, at Jydsk og Dansk ikke vare Eet. Fra først til sidst, og rent til Overdrivelse, hævder Sach imidlertid Adskillelsen mellem et Almuesprog og et Litteratursprog. „Saa længe man ogsaa fra tysk Side miskjender dette, giver man sig det bedste Vaaben af Hænde, hvormed man alene med Udsigt til Held kan bekæmpe Bebrejdelsen om at undertrykke Modersmaalet“ (S. 465). — For de to nævnte Sætninger glipper selvfølgelig ethvert Bevis. Man maa ogsaa undres over, at Forf., der har en saa levende Følelse for den Plattydsk talende Befolknings Sprog, og som varmt tager dette Sprogs Parti imod Højtydskens, ikke kan faa en lignende Kjærlighed til den danske Befolknings levende Tale. Skulde desuden til Ex. saadanne Slutninger være rigtige som dem, Forf. uddrager af Haandværkeres Navne i Kjøbstæderne eller af Benævnelser paa deres Haandværk, maatte man jo komme til, at ogsaa Byerne i Kongeriget i høj Grad havde tydsktalende Befolkning. I Værket er imidlertid, som alt sagt, nedlagt meget værdifuldt Arbejde, og enhver, der beskæftiger sig med Slesvigs Historie, maa raadspørge Bogen. Den er ledsaget af et Sagregister til alle tre Bind, men den havde fortjent tillige at have et udførligt Stedregister.

Joh. Stp.

Af min Fortolkning af Akterne fra 1721 (Kr. Erslev, Frederik IV og Slesvig, 1901) fremgik det, at Kongen ved hele Ordningen maa være gaaet ud fra, at den kongelige Andel af Slesvig forud tilhørte Kronen og lød under Kongelovens Arvefølge. Det var lige det modsatte af, hvad man tidligere havde tænkt sig, og for at sikre Fortolkningen pegede jeg da kortelig paa, at den samme Opfattelse ogsaa sporedes hos Frederik III og Kristian V og maatte bygge paa den Arveret, Kongehuset erhvervede 1660; men jeg kunde ikke fordybe mig videre heri. Nu har den i Slesvigs Historie saa stærkt interesserede P. Lauridsen i sit Skrift: *Slesvig og Kronen 1660—1671* (1906) taget Spørgsmaalet op særskilt og belyst dets første Fase paa Grundlag af et meget omfattende, for en stor Del utrykt Materiale. Han mener at kunne godtgøre,